

IV. SPRAWOZDANIA I KOMUNIKATY

TRZYDZIESTOLECIE PRACY NAUKOWEJ

PROFESORA DRA SEWERYNA KRUSZCZYŃSKIEGO

Trzydzieści lat upływa w roku bieżącym od chwili, kiedy w październiku 1937 r. prof. dr Seweryn Kruszczyński powołany został na stanowisko starszego asystenta przy Katedrze Organizacji Przedsiębiorstw Akademii Handlowej w Poznaniu. Zamiłowanie i talent do pracy (naukowej i dydaktyczno-wychowawczej) związały Jego działalność z szkolnictwem wyższym.

S. Kruszczyński, syn robotnika, urodził się w dniu 25 XII 1910 r. w Łągiewnikach w powiecie gnieźnieńskim. Utrzymując się z udzielania korepetycji, uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Gnieźnie, gdzie zdał egzamin dojrzałości w 1929 r. W latach 1930—1933 studiował na Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu i uzyskał dyplom nauk handlowych. Trudne warunki materialne uniemożliwiły kontynuowanie zamierzonych studiów ekonomicznych, rozpoczął więc pracę w Miejskim Gimnazjum Kupieckim w Poznaniu. W tym okresie dał wyraz swemu zamiłowaniu do pracy naukowej w opracowaniach ustosunkowujących się krytycznie do ówczesnego ujmowania problematyki ekonomiki handlu. Publikacje i wygłoszone na ten temat referaty konferencyjne były głównym powodem zaangażowania Go na stanowisko starszego asystenta przez władze Akademii Handlowej w Poznaniu. Dzięki temu mógł podjąć studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Praca w Akademii Handlowej i studia przerwane zostały wybuchem drugiej wojny światowej.

Fot. W. Czarniecki

Podczas okupacji, celem uniknięcia grożącego aresztowania, przeniósł się w 1940 r. do Włocławka, gdzie pracował jako księgowy w Landwirtschaftliche Gaubuchstelle; w latach 1941—1945 pełnił funkcję księgowego w Rzezewie, Choceniu i Jarantowicach w powiecie włocławskim.

Po wyzwoleniu kraju wrócił w 1945 r. do Poznania i kontynuował pracę asystencką oraz studia, uzyskując w 1946 r. dyplom magistra nauk ekonomiczno-politycznych Uniwersytetu Poznańskiego. Na podstawie rozprawy pt. *Pojęcie i metody szacunku dochodu społecznego* promowany był w 1949 r. na doktora nauk ekonomiczno-politycznych Uniwersytetu Poznańskiego.

Po przemianowaniu Akademii Handlowej na Wyższą Szkołę Ekonomiczną organizuje w 1950 r. Katedrę Planowania i Polityki Ekonomicznej, którą kieruje do

chwili obecnej. W latach 1951—1962 pełnił równocześnie funkcję kierownika Katedry Ekonomii Politycznej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Tytuł naukowy docenta uzyskał w 1955 r., a uchwałą Rady Państwa mianowany został w 1962 r. profesorem nadzwyczajnym.

Jubilat bierze od wielu lat bardzo aktywny udział w organizacji procesu naukowo-dydaktycznego wyższego szkolnictwa ekonomicznego. W latach 1950—1956 pełnił kolejno funkcje prodziekana, prorektora i rektora Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Piastując godność rektora uczelni przyczynił się w znacznej mierze do usprawnienia jej funkcjonowania, wzrostu jej bazy materialnej, zapewnienia jej właściwych kierunków perspektywicznego rozwoju i podniesienia ogólnej jej rangi w skali całego kraju. Był głównym 'Organizatorem powstałego przy uczelni w 1958 r. Instytutu Gospodarki Regionalnej i jest jego dyrektorem od chwili założenia. W latach 1946—1966 był przewodniczącym Sekcji Ekonomicznej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i funkcję tę pełni również w obecnej kadencji (1966—1969), jest jednym z najaktywniejszych członków uczestniczących w opracowaniu i realizacji obecnej reformy studiów ekonomicznych.

Bogaty dorobek naukowy prof. dra S. Kruszczyńskiego obejmuje prace monograficzne, artykuły naukowe, podręczniki i skrypty. Kieruje też pracami naukowymi i ich redakcją, ogłasza recenzje oraz opracowania dotyczące organizacji i programów nauczania w szkolnictwie wyższym. Szeroka skala Jego zainteresowań naukowych podnoszona jest przez wielu specjalistów-recenzentów, albowiem wśród wysoce cenionych publikacji prof. S. Kruszczyńskiego występują zarówno prace z zakresu rozwoju doktryn ekonomicznych, teoretyczno-empirycznych analiz funkcjonowania, tempa i proporcji rozwojowych gospodarki socjalistycznej, jak i prace odnoszące się do zagadnień planowania gospodarczego w kapitalizmie, np.: *Z rozwoju pojęcia dochodu*, Poznań 1958; *Problem kształtowania się przychodów i kosztów. Studium analityczno-krytyczne*, Poznań 1962; *Stan zagospodarowania i kierunku aktywizacji powiatów wschodnich woj. poznańskiego*, Prace Badawcze Instytutu Gospodarki Regionalnej, Poznań 1963; *Problem cen w dyskusji nad polskim modelem gospodarczym*, Ruch Prawniczy i Ekonomiczny 1958, nr 3; *O matematycznym „dowodzie” niemożliwości akumulacji w czystym kapitalizmie*, Ruch Prawniczy i Ekonomiczny 1959, nr 4; *Główne proporcje planu gospodarczego 1961—1965*, Rocznik WSE 1960/61, Poznań 1962; *Metody wieloletniego planowania we Francji*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1963, nr 4; *Tempo i podstawowe proporcje rozwoju gospodarczego w perspektywnym planie ZSRR (1961—1980)*, w: *Podstawowe problemy XXII Zjazdu KPZR*, Poznań 1963.

Na szczególnie podkreślenie zasługuje zainicjowanie przez prof. dra S. Kruszczyńskiego już w 1963 r. kompleksowych badań regionu poznańskiego i kierowanie naukowe dużym zespołem badawczym. Owocem tej kolektywnej współpracy była zorganizowana pod kierownictwem prof. Kruszczyńskiego sesja naukowa Instytutu Gospodarki Regionalnej przy WSE w Poznaniu (1965 r.) oraz zredagowana, przez Niego praca zbiorowa pt. *Węzłowe problemy ekonomicznego rozwoju Wielkopolski w latach 1945—1965* (Poznań 1965), zawierająca też wyniki Jego badań na temat: *Majątek, zatrudnienie i produkcja uspołecznionego przemysłu Wielkopolski w latach 1946—1965*.

W dziedzinie badań regionalnych prof. S. Kruszczyński zasłużył się jako doskonały organizator i inspirator pracy badawczej w zespołach naukowych. Wykazał te kwalifikacje jako długoletni dyrektor Instytutu Gospodarki Regionalnej i redaktor 11 tomów prac badawczych Instytutu. Zaliczanie Wielkopolski do regionów najlepiej opracowanych pod względem naukowo-ekonomicznym jest w poważnej mierze zasługą prof. Kruszczyńskiego.

W okresie powojennym brał aktywny udział w wielu zjazdach i konferencjach

naukowych na forum międzynarodowym (Moskwa, Berlin, Wiedeń, Praga, Belgrad, Bratysława), gdzie wygłaszał referaty i uczestniczył w dyskusjach; ten dorobek publikowany był w zagranicznych wydawnictwach.

Prof. dr S. Kruszczyński poświęca ogromny wysiłek i wiele uwagi pracy dydaktyczno-wychowawczej, charakteryzuje się wysokimi zdolnościami pedagogicznymi i talentem dydaktycznym, dzięki którym uzyskał poważne osiągnięcia w szkoleniu i wychowywaniu wysoko wykwalifikowanych kadr ekonomicznych dla naszej gospodarki narodowej. Obok głównego przedmiotu — planowania gospodarki narodowej i polityki ekonomicznej, prowadził przez wiele lat wykłady z ekonomii politycznej, z teorii wzrostu gospodarczego, z teorii rozmieszczenia sił wytwórczych, z planowania regionalnego oraz z analizy współczynników techniczno-ekonomicznych w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu i w Wieczorowym Uniwersytecie Marksizmu-Leninizmu przy KWPZPR w Poznaniu. Był wykładowcą i konsultantem z ekonomii politycznej w Szkole Partyjnej przy KC PZPR w latach 1951—1955; w okresie 1946—1949 dojeżdżał do Szczecina na wykłady w ówczesnej filii poznańskiej Akademii Handlowej w Szczecinie; w latach 1965—1967 wykładał na kursach szkolenia ekonometrycznego zorganizowanych przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego dla asystentów wyższych szkół ekonomicznych. W latach 1965/66 opiekował się Katedrą Planowania i Polityki Ekonomicznej WSE we Wrocławiu, której kierownictwo przejął w 1967 r. Jego wychowanek, doc. dr B. Winiarski. Wyszkolił liczne rzesze magistrantów i był promotorem 12 ukończonych przewodów doktorskich (Z. Dąbrowskiego, L. Dziewolskiego, M. Frąckowiaka, M. Guzka, W. Jurka, P. Kotlarka, J. Kramerowej, M. Lesza, K. Oryla, Z. Romanowa, J. Tomali, B. Winiarskiego), spośród których 11 osób obrało pracę w szkolnictwie wyższym. Uczestniczył jako recenzent w wielu przewodach doktorskich i habilitacyjnych w różnych uczelniach ekonomicznych i wydziałach ekonomii uniwersytetów w Polsce. Na podstawie decyzji Ministra Szkolnictwa Wyższego prowadzi od 1963 r. studium doktoranckie z planowania i polityki ekonomicznej. Pod Jego opieką ukończyły przewód habilitacyjny trzy osoby (doc. dr K. Oryl, doc. dr W. Radkiewicz i doc. dr B. Winiarski).

Mimo znacznych obciążeń pracą zawodową prof. dr S. Kruszczyński bierze stale czynny udział w pracy społecznej, która wiąże się przede wszystkim z Jego działalnością i członkostwem w następujących organizacjach i instytucjach: jest członkiem Komisji Głównej Badań i Nauk Ekonomicznych przy Komitecie Nauki i Techniki; członkiem Komitetu Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk; członkiem Podkomisji Nauk Ekonomicznych przy Komisji Nauk KC PZPR; członkiem Rady Naukowej Instytutu Planowania przy Radzie Ministrów; przewodniczącym Sekcji Ekonomicznej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i członkiem Prezydium Rady Głównej; członkiem Rady Naukowej Głównego Urzędu Statystycznego; członkiem Komisji Rządowej do Planu Rozwoju Okręgu Konińskiego; wiceprzewodniczącym byłej Rady Naukowej przy Prezydium WRN w Poznaniu; członkiem Kolegium WKPG w Poznaniu; przewodniczącym Sekcji Ogólno-Ekonomicznej Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego; członkiem Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa; członkiem Komitetu Redakcyjnego Roczników Ekonomicznych PTE w Poznaniu oraz Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego. W latach 1954—1960 był członkiem KW PZPR w Poznaniu.

Za pracę w szkolnictwie wyższym prof. dr S. Kruszczyński był kilkakrotnie nagradzany przez Ministra Szkolnictwa Wyższego, a za całokształt dotychczasowej działalności odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Dziesięciolecia, Medalem Tysiąclecia Państwa Polskiego, Złotą Odznaką za Zasługi dla woj. poznańskiego, Złotą Odznaką m. Poznania i Gryfem Szczecińskim. Wyrazem uznania dla Jego troski o całokształt warun-

ków studiów młodzieży, rozwój jej organizacji i życia kulturalnego jest przyznana Mu przez Radę Naczelną ZSP Złota Odznaka Zrzeszenia Studentów Polskich.

Jerzy Tomala

NIDERLANDZKI INSTYTUT EKONOMICZNY W ROTTERDAMIE

Spośród wielu zachodnioeuropejskich placówek (naukowych zajmujących się problematyką krajów socjalistycznych Niderlandzki Instytut Ekonomiczny zasługuje na większą uwagę. Sprawy zbliżenia Wschód-Zachód, współpracy ekonomicznej, równomiernego wzrostu gospodarczego, a także sprawy zachowania pokoju i urzeczywistniania sprawiedliwości społecznej są przedmiotem zainteresowania i badań zespołu naukowców zgrupowanych głównie w Wydziale Równomiernego Międzynarodowego Wzrostu (Division of Balanced International Growth), określanego popularnym skrótem BIG. Dyrektorem Wydziału jest uczonej dużej miary, prof. Jan Tinbergen. Jego nazwisko oraz «miano BIG oznaczają na Zachodzie zespół badawczy i ośrodek doradczy zwłaszcza dla krajów rozwijających się, szkołę ekonometryczną i centrum idei demokratycznych w ujęciu zachodnim, poszukujące kontaktów ze socjalizmem i komunizmem. BIG jest wreszcie sui generis „rodziną” z uwagi na szczególną symbiozę mistrza i uczniów oraz współpracowników między sobą. Te aspekty BIG pragniemy eksponować w dalszej części sprawozdania o całej instytucji.

Niderlandzki Instytut Ekonomiczny został powołany do życia w 1929 r. w charakterze fundacji. Rada Zarządzająca składa się z piętnastu przedstawicieli życia gospodarczego i politycznego, wśród nich jest książe Bernard, małżonek królowej. W praktyce Instytutem kieruje trzech dyrektorów będących profesorami Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Rotterdamie.

Głównym zadaniem Instytutu jest umożliwienie ekonomicznych studiów i badań, przede wszystkim na podstawie materiałów statystycznych, celem uzyskiwania praktycznych rozwiązań problemów gospodarczych. Działalność Instytutu przebiega w trzech kierunkach: studiów i badań ekonomicznych, publikacji wyników oraz konsultacji ekonomicznych udzielanych organizacjom międzynarodowym, rządowi i instytucjom, pierwszy z tych kierunków jest realizowany w ośmiu wydziałach, z tych niektóre istnieją tylko formalnie; zadania ich wykonuje jeden i ten sam zespół pracowników.

W Wydziale Ogólnych Badań Ekonomicznych pracuje się nad strukturalnymi warunkami krajów, obszarów lub działów gospodarki, nad analizami rynków krajowych i międzynarodowych, nad prognozami ekonomicznymi i długookresowym rozwojem, nad możliwościami i efektami krajowej oraz międzynarodowej polityki ekonomicznej, wreszcie nad weryfikacją specjalnych, głównie infrastrukturalnych projektów rozwoju krajów. Próbką opracowań wykonanych w tym wydziale może być: struktura i rozwój holenderskiej gospodarki; wydatki wojskowe w USA i ich konsekwencje dla międzynarodowych cykli koniunkturalnych; gospodarka wodna Nigerii.

Wydział Regionalnych Badań Ekonomicznych pracuje nad szacunkami przyrostu ludności, nad przestrzennymi aspektami gospodarki, nad planowaniem miast i różnych działów gospodarki. Przykładem wykonanych prac w tym wydziale może być: studium nad urbanizacją w Zachodnich Niemczech, planowanie nowych miast w Wielkiej Brytanii, programy aktywizacji społeczno-ekonomicznej różnych obszarów.

W Wydziale Ekonomicznych Badań nad Rolnictwem analizuje się krajowe i mię-

dzynarodowe problemy produkcji rolniczej i rynku produktów rolnych, wpływ czynników instytucjonalnych na ten rynek, jak również inwestycje w sektorze rolniczym. Uwagi godne są takie opracowania, jak: rynek produktów mleczarskich w Afryce i Południowej Ameryce, prognoza dla światowego rynku nawozów azotowych, holenderski rynek owoców cytrusowych i bananów.

Pracownicy Wydziału Ekonomicznych Badań nad Przemysłem studiują problemy efektywności, organizacji i podejmowania decyzji w przemyśle. Spośród wykonanych prac wymienić można takie, jak: optymalna wysokość budynków dla celów administracyjnych w Holandii, optymalna wielkość elektrowni (konwencjonalnych i nuklearnych) oraz ich rozmieszczenie w krajach wspólnego rynku, porównawcze studium efektywności administracji miejskiej w Holandii.

W Wydziale Ekonomicznych Badań Transportu prowadzi się studia w zakresie transportu morskiego, powietrznego i lądowego. Między innymi opracowano tutaj takie problemy, jak: szacunek przyszłej liczby pasażerów podróżujących między Zjednoczonym Królestwem a kontynentem, długookresowe relacje między morskim transportem liniowym i transportem bez stałego planu, przewidywaną liczbę samochodów w Holandii.

Pracownicy Wydziału Badań Socjologicznych studiują zachowanie się poszczególnych grup ludności. Do prac przez nich wykonanych należy: analiza warunków życia ludzi starych w mieście Delft, standardy społecznej pomocy w Holandii, ekonomiczne następstwa poziomu ubezpieczeń społecznych.

W Wydziale Badań Podstawowych prowadzi się niezlecone ważne studia teoretyczne. Tytułem przykładu wymienić można takie prace, jak: statystyczna analiza cykli gospodarczych w USA; wzrost gospodarczy; krańcowa produktywność kapitału i oprocentowanie; długookresowy wzrost gospodarczy w Holandii.

Wspomniany na początku Wydział Równomiernego Międzynarodowego Wzrostu, w skrócie BIG, został faktycznie wyodrębniony w 1955 r. i stanowi osnowę Instytutu.

Podstawowym kierunkiem badań są metody i techniki planowania oraz programowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego. Z tej dziedziny przygotowano szereg prac traktujących problem z różną szczegółowością. Do najbardziej aktualnych i kompleksowych opracowań należą: matematyczne modele wzrostu ekonomicznego oraz planowanie rozwoju. Pierwsza z tych prac¹ zawiera pewną liczbę matematycznych modeli wybranych według dwóch następujących kryteriów: praktycznego ich zastosowania w planowaniu w krajach rozwijających się oraz stopnia typowości zagadnień w planowaniu rozwoju społeczno-ekonomicznego. Druga z tych prac² powstała z wykładów prowadzonych przez profesorów J. Tinbergena i H. C. Bosa w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Rotterdamie. Praca traktuje bardzo szeroko problemy planowania rozwoju i jego znaczenie w polityce ekonomicznej, przedmiot, ilościowe i jakościowe aspekty planowania, organizację i procedurę planowania na różnych szczeblach oraz naukowe problemy w planowaniu. W chwili pisania niniejszego sprawozdania kończono druk angielskiej wersji. Książka ta ma się również ukazać w kilku innych językach. Do tego samego kierunku badań należy szereg opracowań M. Inagaki, zawierających szczegółowe modele optymalnego wzrostu ekonomicznego³.

¹ J. Tinbergen, H. C. Bos, *Mathematical Models of Economic Growth*, New York 1962.

² J. Tinbergen, *Development Planning*, London 1967.

³ Są to przede wszystkim publikacje Niderlandzkiego Instytutu Ekonomicznego; M. Inagaki, *Three Theorems of Efficient Growth*, Rotterdam 1965; tenże, *Efficient, Inefficient and Critical Growth*, Rotterdam 1966; tenże, *The Theory of Optimal Economic Growth*, Rotterdam 1967.

Drugim ważnym kierunkiem badań jest ekonomika i planowanie wykształcenia. Z tego zakresu przeprowadzono studia analityczne⁴, stanowiące bazę modeli opisowych i użytecznych w planowaniu, które z kolei dostosowano do potrzeb szeregu krajów⁵.

Dużo wysiłku badawczego skoncentrowano na problematyce przestrzennych aspektów gospodarki oraz planowania regionalnego. W pierwszym przypadku chodzi o opracowania teoretyczne⁶, w drugim zaś o metody i technikę planowania w regionach ponadpaństwowych i wewnątrzpaństwowych⁷.

Najważniejszym kierunkiem badań są problemy polityki międzynarodowej. Poszukuje się tutaj „ogólnych zasad uregulowania międzynarodowych stosunków w ramach pewnego porządku w świecie”⁸, zasad koegzystencji, współdziałania i wymiany na podstawie międzynarodowego podziału pracy oraz zasad współdziałania w zakresie pomocy dla krajów rozwijających się⁹. W ramach tych prac dużo uwagi poświęca się zbliżeniu Wschodu i Zachodu; prowadzi się studia nad zbieżnościami i rozbieżnościami systemów gospodarczych¹⁰ oraz nad „optymalnym regimem”¹¹. Wśród osób pracujących nad tymi problemami istnieje przekonanie, że systemy gospodarcze Wschodu i Zachodu zbliżają się ku sobie w długich okresach czasu. Tak zwany „optymalny regime” zaś powinien być zróżnicowany w zależności od warunków. Nie może on jednak przybierać jakiejś skrajnej formy. Według tamtejszych wyobrażeń oznacza to, iż jest mało prawdopodobne, aby ów „optymalny regime” charakteryzował się: 1. całkowitym brakiem bądź sektora publicznego bądź prywatnego, 2. całkowitą centralizacją albo decentralizacją produkcji, wymiany lub administracji, 3. zupełnym zrównaniem dochodu, 4. jednostronnym systemem podatkowym, itd.¹² Koncepcja „optymalnego regime'u” jest wprawdzie dyskusyjna, ale problem wart jest dyskusji.

Na uwagę zasługuje fakt uznania obecnego systemu planowania w ZSRR i w

⁴ *The Educational Structure of the Labour Force*, Rotterdam 1966 (opracował zespół: P. A. Co-melisse, E. J. Schreuel i D. W. Zandee).

⁵ *Mathematical Models of Education Planning*, Rotterdam 1966 (opracowali: J. Versluis i D. W. Zandee). Autorzy pracy zespolowej pt. *Econometrie Models of Education* (Paris 1965). J. Tinbergen i H. C. Bos, opracowali modele zapotrzebowania na kwalifikowania siłę roboczą, w związku z rozwojem ekonomicznym oraz ocenili ich zastosowania dla potrzeb różnych krajów. Trzej dalsi autorzy: J. Blum, L. Eimmerij, G. Williams, przygotowali szczegółowe modele dla Turcji, Hiszpanii i Grecji. S. I. Cohen, *Planning Models of Educational Requirements for Economic Development as Applied to Yugoslavia*.

⁶ H. C. Bos, *Spatial Dispersion of Economic Activity*, Rotterdam 1964; H. E. Chin, *A Simple Hypothesis on the Spatial Dispersion of Production*, Rotterdam 1964; J. Tinbergen, *Eine neue Raumwirtschaftslehre*, Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaften 1965, nr 4; J. C. Saigal, *The Choice of Sectors and Regions*, Rotterdam 1965.

⁷ J. Tinbergen, *Essays in Regional and World Planning*, New Delhi 1966; tenże, *Regional Planning. Some Principles*, Rotterdam 1966; J. G. Waardenburg, *Space and Development Programming*, Sixth European Science Congress, Wien 1966.

⁸ J. Tinbergen, *Shaping the World Economy. Suggestions for an International Economic Policy*, New York 1962.

⁹ Tamże, oraz szereg artykułów J. Tinbergena na łamach Review of International Affairs, Belgrad 1965; J. Tinbergen, *International Economic Planning*, Daedalus, 1966; L. B. M. Mennes. *A World Trade Model for 1970*, w druku w Weltwirtschaftliches Archiv oraz inne.

¹⁰ H. Linnemann, J. P. Pronk, J. Tinbergen, *Convergence of Economic Systems in East and West*, Rotterdam 1965; J. Tinbergen, *Lessons from the Past*, Amsterdam 1963; tenże, *Die Rolle der Planungstechniken bei einer Annäherung der Strukturen in Ost und West*, Wirtschaftsplanung in Ostblock, Stuttgart 1966; tenże, *The Significance of Welfare Economics for Socialism*, w: *On Political Economy and Econometrics*, Essays in honour of Oskar Lange, Warszawa 1965, oraz artykuły na łamach Review of International Affairs, Belgrad 1965.

¹¹ J. Tinbergen, *The Theory of the Optimum Regime*, w: J. Tinbergen, *Selected Papers*, Amsterdam 1959.

¹² Ibidem, s. 299—301.

krajach demokracji ludowych jako do przyjęcia przez kraje rozwijające się¹³. Wymienić należy tu również studia nad Chinami, dla których ekspertem oraz współredaktorem „China Informatie” jest J. G. Waardenburg, pracownik naukowy BIG.

Wyniki ożywionej działalności naukowej BIG, podobnie jak innych wydziałów, przekazywane są do zainteresowanych dwoma głównymi kanałami: przez publikacje Instytutu i innych wydawnictw oraz przez konsultacje. Poza ogłaszaniem drukiem różnych indywidualnych opracowań, Instytut wydaje tygodnik „Economisch-Statistische Berichten”. Wspomniani wyżej jako autorzy profesorowie są konsultantami ekonomicznymi międzynarodowych organizacji i rządów, np. prof. J. Tinbergen jest między innymi doradcą rządów Indonezji, Indii, Pakistanu, Chile, Turcji; prof. H. C. Bos jest konsultantem rządowym krajów północnoafrykańskich.

Działalność naukowa i praktyczna Niderlandzkiego Instytutu Ekonomicznego, zwłaszcza prof. Tinbergena oraz jego uczniów i współpracowników BIG, jest wysoko ceniona w świecie. Częściowym dowodem tego poważania są odpowiedzialne funkcje pełnione przez prof. J. Tinbergena w organizacjach i instytucjach międzynarodowych, nadane mu doktoraty honoris causa przez co najmniej siedem uniwersytetów oraz przyznana w czerwcu 1967 r. międzynarodowa nagroda im. Erazma z Rotterdamu.

Stanisław Borowski

KONTAKTY NAUKOWE WYDZIAŁU PRAWA UAM Z ZAGRANICĄ W ROKU AKADEMICKIM 1966/1967

Kontakty naukowe Wydziału były ożywione i zróżnicowane. Wydział nadal utrzymywał bezpośrednie kontakty z wydziałami prawa w Belgradzie, Liège, Grenoble, Halle, z Instytutem Prawniczym w Charkowie. Kilku pracowników naukowych Wydziału ogłosiło swe prace na łamach czasopism zagranicznych, w naszym czasopiśmie publikowano artykuły autorów zagranicznych. Dokonywała się także wymiana publikacji naukowych i informacji naukowej między pracownikami Wydziału a licznymi instytucjami i uczonymi zagranicznymi. Wydział przyjmował gości zagranicznych, jak również jego pracownicy wyjeżdżali w celach naukowych za granicę. Rozwijała się także zagraniczna wymiana studentów organizowana przez Zrzeszenie Studentów Polskich, tak w celach turystycznych, jak i dla odbycia praktyk wakacyjnych.

Pobyty uczonych zagranicznych

W dniach od 22—25 IX 1966 r. przebywał w Poznaniu jako gość Wydziału Prawa profesor prawa państwowego Uniwersytetu w Halle, dziekan tamtejszego Wydziału Prawa dr Willy Büchner-Uhder. Pobyt ten odbywał się w ramach bezdeewizowej wymiany pomiędzy Uniwersytetem w Halle a Uniwersytetem w Poznaniu. Prof. Büchner-Uhder wygłosił odczyt dla pracowników naukowych Wydziału pt. *Charakter prawny porozumień między prezydiami rad a nie podporządkowanymi przedsiębiorstwami i instytucjami*. Odbył również konferencję naukową z pracownikami Instytutu Zachodniego i spotkał się z członkami Prezydium WRN w Poznaniu.

W dniach od 22—26 IX 1966 r. przebywał w Poznaniu przewodniczący Rady Ekonomicznej przy Rządzie Federacyjnym Jugosławi, prof. Wydziału Ekonomicznego

¹³ H. C. Bos, *Het opstellen van ontwikkelingsplannen door Oos als voorbeeld voor Zuid, Rofiteirdam 1966*; tenże, *Het economisch stelsel van de Sowiet-Unie, Oost-West 1965*, nr 5; *De Communistische Ontwikkelingspolitiek en de Ontwikkelingslanden, Oost-West 1966*, nr 1.

Uniwersytetu Belgradzkiego dr Zoran Pjanić. Celem wizyty było przeprowadzenie rozmów z władzami Uniwersytetu i Wydziału Prawa na temat przedłużenia umowy o współpracy z Uniwersytetem w Belgradzie na lata 1966—1968. Podczas swego pobytu prof. Pjanić nawiązał szereg kontaktów osobistych z pracownikami Wydziału Prawa, zwiedził miasto i okolice. Odwiedził także Warszawę, Toruń i Kraków.

W październiku 1966 r. przebywała w Polsce na zaproszenie Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr Yvette Lobin z Uniwersytetu w Aix-en-Provence. W dniu 10 X wygłosiła ona wykład dla pracowników Wydziału i studentów pt. *Rola sędzięgo w procesie cywilnym we Francji według ostatniej reformy*.

W październiku 1966 r. przebywała w Poznaniu prof. dr P.A. Tokariewa, pracownik naukowy Instytutu Państwa i Prawa Akademii Nauk ZSRR w Moskwie. Przybyła ona do Polski na zaproszenie Instytutu Nauk Prawnych PAN. Podczas pobytu w Poznaniu odbyła spotkanie z pracownikami Katedry Prawa Międzynarodowego Publicznego, podczas którego dyskutowano problematykę stosunków międzynarodowych i współpracy gospodarczej w ramach RWPG.

W dniach 23 i 24 XI 1966 r. przebywał w Poznaniu, jako gość UAM, prof. dr Ander Csizmadia, kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa na Uniwersytecie w Pécs, dziekan Wydziału Prawa tegoż Uniwersytetu. Podczas zebrania naukowego pracowników Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa oraz Polskiego Towarzystwa Historycznego prof. Csizmadia wygłosił referat pt. *Powstanie Uniwersytetu w Pécs i nauka prawa w XIV i XV w.* Gość zapoznał się z problematyką badań naukowych prowadzonych przez pracowników Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa oraz omówił prace naukowe prowadzone przez analogiczną Katedrę na Wydziale Prawa w Pécs.

W dniach od 5 do 12 XII 1966 r. przebywał w Polsce adiunkt Instytutu Prawa Finansowego i Gospodarczego w Halle dr Wolfram Adler. Był on gościem Katedry Prawa Gospodarczego UAM. Podczas spotkań z pracownikami Wydziału przedyskutowano zagadnienie form organizacyjnych przedsiębiorstw handlu zagranicznego w Polsce oraz zagadnienie nacjonalizacji mienia stanowiącego własność państw obcych. Gość zapoznał się z organizacją Uniwersytetu oraz z organizacją i przebiegiem studiów prawniczych.

W okresie od 15 I do 1 II 1967 r. przebywał w Polsce jako gość UAM prof. dr Marek Gurwicz ze Wszechzwiązkowego Prawniczego Instytutu Nauczania Zaocznego w Moskwie. Podczas pobytu w Poznaniu prof. Gurwicz wygłosił dla członków Zrzeszenia Prawników Polskich wykład pt. *Problemy procesowe postępowania arbitrażowego*. Podczas spotkania naukowego zorganizowanego przez PTPN gość wygłosił odczyt *Zagadnienia metodologiczne nauczania zaocznego w zakresie prawa cywilnego procesowego*. Dla pracowników Wydziału Prawa wygłosił wykład pt. *Podstawowe cechy demokratycznego rozwoju radzieckiego prawa cywilnego procesowego*. Prof. Gurwicz wygłosił również wykład dla studentów Wydziału Prawa pt. *Gwarancje procesowe prawa sądowej obrony w sprawach cywilnych wg k.p.c. RSFRR*. Gość złożył wizytę w Sądzie Wojewódzkim, uczestniczył w dyskusji z pracownikami OKA na temat prawa arbitrażowego, nawiązał szereg kontaktów osobistych z pracownikami naukowymi Wydziału Prawa i z wieloma prawnikami — praktykami. Organizatorem pobytu w Polsce była Katedra Postępowania Cywilnego UAM. Prof. Gurwicz gościł również na uniwersytetach wrocławskim i łódzkim, gdzie również wygłosił po dwa wykłady.

W dniach od 29 III do 8 IV przebywał w Polsce prof. prawa międzynarodowego Uniwersytetu w Grenoble, dr Jean Charpentier. Podczas pobytu w Poznaniu wygłosił on wykład dla pracowników Wydziału Prawa pt. *Znaczenie prawne wystąpienia Francji z NATO*. Podczas kilku spotkań z pracownikami Wydziału dyskusjo-

wano zagadnienia z zakresu prawa międzynarodowego i systemu studiów prawniczych we Francji i w Polsce. Prof. Charpentier odwiedził Warszawę i Wrocław, gdzie również wygłosił po jednym wykładzie.

W dniach od 16 do 21 II 1967 r. przebywał w Poznaniu jako gość UAM kierownik Katedry Demografii Ekonomicznej Wydziału Prawa Uniwersytetu w Liège prof. dr Joseph Stassart. Na zebraniu Oddziału Poznańskiego PTE prof. Stassart wygłosił wykład pt. *Ekonomiczne konsekwencje wahań ludnościowych na przykładzie Belgii*. Gość uczestniczył również w posiedzeniu naukowym pracowników Katedry Ekonomii Politycznej, podczas którego dyskutowano zagadnienia ekonomiczne i demograficzne oraz program i metody prowadzenia zajęć dydaktycznych z ekonomii politycznej na wydziałach prawa. Prof. Stassart uczestniczył w seminarium doktoranckim w katedrze historii gospodarczej, prowadzonym przez prof. dra J. Topolskiego oraz odbył kilka spotkań z pracownikami Wydziału Prawa i WSE. Odwiedził także środowiska naukowe w Warszawie i Krakowie. Organizatorem pobytu była Katedra Ekonomii Politycznej.

W dniach od 13 do 16 IV 1967 r. przebywał w Poznaniu prof. dr Stanley Lubman z uniwersytetu kalifornijskiego w Berkeley, wykładowca prawa chińskiego i prawa porównawczego państw socjalistycznych. Gość odbył szereg spotkań z pracownikami Wydziału oraz z -prawnikami pracującymi w organach wymiaru sprawiedliwości, arbitrażu i kolegiach karno-administracyjnych.

W okresie od 6 do 16 lipca 1967 r. przebywała w Poznaniu, na zaproszenie Rady Okręgowej ZSP i Komitetu Koordynacyjnego Kół Naukowych Prawników, dziesięcioosobowa grupa studentów Wydziału Prawa i Nauk Ekonomicznych w Grenoble. Kierownikiem grupy był przewodniczący tamtejszej organizacji studenckiej (A. E. D. S. E. G.) André Gaïde, natomiast opiekunem naukowym starszy asystent Noël Terrot. Program pobytu tej grupy obejmował część naukową i kulturalno-turystyczną. Odbyło się kilka wykładów i seminariów prowadzonych przez prof. dra W. Ludwiczaka, prof. dra K. M. Pospieszalskiego, prof. dra Z. Ziemińskiego, doc. dr A. Łopatkę, doc. dra K. Skubiszewskiego, doc. dra M. Maisla, dra D. Wojtkowiaka, dr A. Michalską. Należy podkreślić bardzo duże zainteresowanie studentów francuskich omawianymi problemami, każdy wykład kończył się ożywioną dyskusją. Poszczególni studenci nawiązali ponadto kontakty z pracownikami Wydziału Prawa, odbywając szereg rozmów i dyskusji naukowych. Zorganizowano również kilka spotkań z przedstawicielami organów wymiaru sprawiedliwości, rad narodowych i zakładów pracy. Studenci francuscy zwiedzili okolice Poznania i Warszawę

Nadto składali wizyty na Wydziale uczeni z różnych krajów, którzy przejazdem bawili w Poznaniu.

Wyjazdy zagraniczne pracowników Wydziału

Pracownicy Wydziału wyjeżdżali za granicę w celach naukowych, kierowani tam bądź za pośrednictwem Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, bądź z ramienia innych instytucji, czy wreszcie prywatnie.

W dniach od 14 do 20 VIII 1966 r. przebywał w Finlandii prof. dr Witalis Ludwiczak. Uczestniczył w obradach pięćdziesiątej drugiej konferencji International Law Association z ramienia polskiego oddziału tego Towarzystwa. Pełnił funkcję przewodniczącego delegacji polskiej. Uczestniczył w pracach komisji zajmującej się zagadnieniem międzynarodowego prawa publicznego i prywatnego, brał aktywny udział w posiedzeniach komisji prawa monetarnego, arbitrażu handlowego i w komisji prawa rodzinnego. W ramach prac tej ostatniej został powołany na członka Komitetu przygotowującego projekt konwencji o międzynarodowych stosunkach majątkowych małżeńskich. Zasiadał jako przewodniczący delegacji polskiej w posiedzeniach Full Council.

We wrześniu 1966 r. przebywał w NRD na zaproszenie Uniwersytetu im. K. Marksa w Lipsku prof. dr Edmund Wengerek. Wygłosił on w dniu 14 IX dla pracowników Instytutu Prawa Cywilnego tegoż Uniwersytetu wykład pt. *Nowy kodeks procedury cywilnej w Polsce*.

W okresie od 19 VI do 12 VII przebywał w NRF i we Francji, na zaproszenie Uniwersytetu w Tübingen i Uniwersytetu w Grenoble — prof. dr Edmund Wengerek. Na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Tübingen wygłosił dla studentów i pracowników naukowych wykład pt. *Zasady polskiego prawa postępowania cywilnego — postępowanie rozpoznawcze*. Wykład spotkał się z dużym zainteresowaniem. Prof. Wengerek odbył szereg spotkań naukowych i towarzyskich z pracownikami Wydziału i rektorami czasopisma „Zeitschrift für Zivilprozess”. Na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Grenoble wygłosił dla pracowników nauki wykład pt. *Procedura cywilna według nowego polskiego kodeksu*. Pracował także w bibliotekach obu Wydziałów i w bibliotece w Paryżu. Przywiózł do kraju szereg interesujących prac naukowych z zakresu prawa procesu cywilnego.

W dniach od 26—29 IX 1966 r. przebywał we Francji na zaproszenie Uniwersytetu w Tuluzie prof. dr Zygmunt Ziemiński. Brał udział w kolokwium porównawczej filozofii prawa zorganizowanym przez Wydział Prawa Uniwersytetu w Tuluzie. Tematem kolokwium była logika prawnicza. Prof. dr Z. Ziemiński wygłosił podczas obrad dwa referaty: *Nauczanie i badania naukowe dotyczące logiki prawniczej w Polsce i Czechosłowacji* oraz *Analogia legis i wykładnia rozszerzająca (jako przykład rozwiązania określonego problemu przy użyciu aparatury pojęciowej stosowanej w polskiej teorii prawa)*. Referaty opublikowane zostały w *Annales de la Faculté de Droit et des Sciences Économiques de Toulouse*. Prof. Ziemiński nawiązał szereg osobistych kontaktów naukowych.

W dniach od 3 do 6 X przebywał w Czechosłowacji prof. dr Józef Górski. Uczestniczył w konferencji poświęconej zadaniom prawa w dziedzinie zarządzania gospodarką narodową. W konferencji brali udział prawnicy ze wszystkich państw należących do RWPG. Prof. J. Górski aktywnie uczestniczył w obradach i nawiązał szereg kontaktów naukowych.

W okresie od 11 IX do 6 X przebywał korzystając z prywatnego zaproszenia, we Włoszech i Szwajcarii adiunkt Katedry Prawa Finansowego dr Antoni Roga. Pobyt za granicą wykorzystał między innymi dla zebrania materiałów do rozprawy habilitacyjnej. Zapoznał się z systemem finansowymi przedsiębiorstw i ze strukturą budżetu państwowego. Nawiązał bezpośrednie kontakty z pracownikami naukowymi katedr prawa finansowego uniwersytetów w Rzymie i Bolonii.

We wrześniu i w październiku 1966 r. przebywał we Włoszech i Szwajcarii, korzystając z prywatnego zaproszenia, prof. dr Jan Zdzitowiecki. Pobyt swój wykorzystał między innymi dla zapoznania się z pracami naukowymi z zakresu prawa finansowego, niedostępnymi aktualnie w Polsce; przywiózł też do kraju szereg interesujących publikacji. Prof. J. Zdzitowiecki korzystał przede wszystkim z księgozbiorów biblioteki Ministerstwa Finansów w Rzymie i Biblioteki ONZ w Genewie.

W okresie od 7 X do 8 XI przebywał we Włoszech adiunkt Katedry Prawa Pracy dr Włodzimierz Piotrowski. Celem pobytu było zapoznanie się z pracami naukowymi z zakresu prawa pracy i zebranie materiałów do pracy habilitacyjnej. Zapoznał się z ustawodawstwem włoskim i dorobkiem nauki włoskiej w zakresie prawa pracy, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień zatrudnienia i sytuacji prawnej związków zawodowych. Nawiązał kontakty z pracownikami Wydziału Prawa Uniwersytetu w Perugii i Wydziału Handlowo-Ekonomicznego Uniwersytetu w Rzymie. W Rzymie pracował pod kierownictwem naukowym prof. dra G. Branca.

W okresie od 24 X do 20 XI 1966 r. przebywał w Czechosłowacji doc. dr Zbigniew Leoński. Celem wyjazdu było przeprowadzenie badań naukowych nad instytucją rad narodowych i zapoznanie się z zasadami postępowania administracyjnego oraz problematyką nauki administracji. Uczestniczył w seminariach i zebraniach naukowych w Katedrze Prawa Administracyjnego Uniwersytetu Karola w Pradze, nawiązał kontakty naukowe z pracownikami Katedry Prawa Administracyjnego w Bratysławie i Instytutu Państwa i Prawa Czechosłowackiej Akademii Nauk w Pradze.

W okresie od 20 X 1966 r. do 17 II 1967 r. przebywał we Francji jako stypendysta École Pratique des Hautes Etudes adiunkt Katedry Prawa Państwowego dr Dionizy Wojtkowiak. Celem pobytu było przede wszystkim zebranie materiałów do rozprawy habilitacyjnej na temat tendencji rozwojowych konstytucji państw afrykańskich byłej Francuskiej Afryki Zachodniej. Nawiązał liczne kontakty naukowe ze specjalistami w tym zakresie, korzystał z księgozbiorów bibliotek naukowych w Paryżu.

W styczniu 1967 r. przebywał w Paryżu na zaproszenie Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawników Demokratów prof. dr Tadeusz Cyprian. Uczestniczył on, jako jeden z członków delegacji polskiej, w zjeździe zorganizowanym z okazji dwudziestolecia istnienia Zrzeszenia. Zjazd poświęcony był sprawie przedawnienia zbrodni wojennych, rozważano również problem wojny w Wietnamie i zapewnienia pokoju w Europie; omawiano znaczenie procesu norymberskiego oraz znaczenie zasad norymberskich dla prawa międzynarodowego. Prof. T. Cyprian wygłosił z ramienia delegacji polskiej przemówienie, które ogłoszono w biuletynie konferencji. Ponadto przeprowadził wiele rozmów z prawnikami krajów reprezentowanych wówczas w Paryżu.

W kwietniu 1967 n. prof. dr Tadeusz Cyprian przebywał w NRD, korzystając z zaproszenia Uniwersytetu Humboldta w Berlinie. Na Wydziale Prawa tegoż Uniwersytetu wygłosił wykład kursowy dla studentów pt. *Postęp techniczny a prawo karne*. Wykład był potem przedmiotem dyskusji na zebraniu pracowników Wydziału. Prof. T. Cyprian wygłosił wykład na ten sam temat dla studentów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Halle. Na Wydziale tym odbyła się również dyskusja na temat przestępczości wśród młodzieży oraz przestępstw gospodarczych w Polsce i NRD. W dyskusji obok pracowników Wydziału uczestniczyli przedstawiciel sądownictwa, organów prokuratury i milicji. Tekst wykładu będzie opublikowany w zeszytach naukowych Uniwersytetu M. Lutra w Halle oraz w „Neue Justitz”.

W dniach od 5 IV do 12 IV 1967 r. przebywał w NRD doc. dr Józef Radzicki. Podczas pobytu w Berlinie odbył konferencję z przedstawicielami Wydziału Lekarskiego i pracownikami Instytutu Medycyny Sądowej na temat karnoprawnych zagadnień w medycynie. Dyskutowano też opublikowane dotychczas prace naukowe doc. Radzickiego oraz omawiano zagadnienia, które są tematem przygotowywanej przez niego aktualnie książki. Do tej pracy, poświęconej zagadnieniu ryzyka zabiegów lekarskich w prawie karnym, zbierał doc. J. Radzicki materiały podczas swego pobytu w NRD. Praca ta została już opublikowana.

W okresie od 26 IV do 10 V 1967 r. przebywał we Francji doc. dr Adam Łopatka, na zaproszenie dziekana Wydziału Prawa i Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu w Grenoble. W Grenoble wygłosił dla studentów IV roku prawa i doktorantów dwa wykłady pt. *Miejsce i rola państwa socjalistycznego w społeczeństwie socjalistycznym* oraz *Rozwój państwa socjalistycznego w Polsce*. Wykłady te zostały powielone. Na zebraniu Sekcji Prawa Publicznego Wydziału Prawa w Grenoble doc. A. Łopatka poinformował zebranych o organizacji i funkcjonowaniu wydziałów prawa w Polsce, o planach badawczych w zakresie prawa publicznego oraz o programie nauczania odpowiednich dyscyplin na studiach prawniczych, ZSA i SA-

Zwiedził Instytut Nauk Politycznych w Grenoble, zapoznał się z jego planami badawczymi, programem nauczania i oddziałem dokumentacji naukowej. Ponadto odwiedził wydziały prawa i nauk ekonomicznych na uniwersytetach w Aix-en-Provence, Lyonie, a także Instytut Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lyonie. Nawiązał liczne kontakty naukowe.

W okresie od 4 do 16 IV 1967 r. doc. dr Adam Łopatka przebywał w Rumunii, w ramach umowy kulturalnej polsko-rumuńskiej. Celem wyjazdu było wygłoszenie wykładów z zakresu teorii państwa i prawa i zapoznanie się z najnowszymi pracami rumuńskimi z zakresu prawoznawstwa, zapoznanie się z nowymi materiałami dotyczącymi wzajemnych stosunków pomiędzy państwem socjalistycznym a partią komunistyczną oraz pomiędzy państwem a związkami zawodowymi. Na wydziałach prawa w Bukareszcie, Jassach, Cluju wygłosił dla studentów i pracowników nauki wykłady pt. *System partyjny w Polsce*. Odbył rozmowy z dziekanami wydziału prawa i wieloma profesorami. Wymienione zostały informacje o studiach prawniczych i badaniach naukowych prowadzonych w obu krajach. Spotkał się z przedstawicielami Prezydium CRZZ, przedstawicielami związków zawodowych, pracownikami ministerstwa oświaty. Nawiązał liczne kontakty naukowe i osobiste.

Doc. dr Adam Łopatka przebywał w okresie od 20 do 29 VII 1967 r. w Jugosławii, gdzie z ramienia Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego uczestniczył w międzynarodowym seminarium na temat *Uniwersytet dzisiejszy — 1967 r.* Seminarium odbywało się w Dubrowniku. W skład delegacji polskiej wchodziło 5 osób, a przewodniczył jej prof. dr K. Grzybowski. W seminarium uczestniczyła również st. asystentka Katedry Teorii Państwa i Prawa, mgr Sławomira Wróńska jako delegatka ZSP i wykładowca z Katedry Ekonomii Politycznej mgr Aleksander Niedźwiecki, korzystając z prywatnego zaproszenia. Obrady poświęcone były dwóm zagadnieniom: a) uniwersytet i gospodarka oraz kadra nauczająca, b) aktualne zagadnienia uniwersytetów. Doc. dr A. Łopatka uczestniczył aktywnie w dyskusjach nad referatami. W seminarium brało udział około 200 osób z 37 państw.

W okresie od 29 IX 1966 r. do 6 VIII 1967 r. przebywał w Anglii, korzystając ze stypendium British Council, adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego, dr Stanisław Sołtysiński. Głównym celem pobytu było zebranie materiałów do pracy habilitacyjnej na temat umów licencyjnych i know-how w prawie patentowym. Pracował 6 miesięcy w Londynie przy London School of Economics and Political Science, dwa miesiące kontynuował badania porównawcze na Uniwersytecie Oxfordzkim i Uniwersytecie w Cambridge. Rezultatem pobytu jest zebranie kompletu materiałów porównawczych na temat umów o zezwolenie na korzystanie z opatentowanych wynalazków w prawie angielskim i amerykańskim. Dr S. Sołtysiński podczas pobytu w Anglii nawiązał liczne kontakty z British Patent Office oraz z prawnikami zajmującymi się prawem patentowym (solicytorami, rzecznikami patentowymi, sędziami orzekającymi w sprawach z zakresu własności przemysłowej).

Anna Michalska

SESJA NAUKOWA ORAZ II ZJAZD KOLEŻEŃSKI ABSOLWENTÓW WYDZIAŁU PRAWA UNIWERSYTETU POZNAŃSKIEGO Z ROKU 1952

Dnia 7 X 1967 r. odbył się II Zjazd Absolwentów Wydziału Prawa Uniwersytetu Poznańskiego z 1952 r. połączony z sesją naukową (I Zjazd odbył się 6 X 1962 r.)¹. Inicjatywa zwołania II Zjazdu została zgłoszona już podczas spotkania

¹ Por. sprawozdanie zamieszczone na łamach Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego 1963, z. 1, S. 362—365.

przed pięciu laty, na I Zjeździe. Realizacją tej inicjatywy zajął się Komitet Organizacyjny II Zjazdu. W skład tego Komitetu weszli: mgr Bronisław Bobrowski, mgr Jan Drzewiński, mgr Bogdan Gawroński, mgr Roman Klich, doc. dr Zbigniew Leoński, mgr Jerzy Łangowski, doc. dr Adam Łopatka (przewodniczący), mgr Ryszard Skrobała, dr Zygmunt Sokołowski, mgr Włodzimierz Wilke. W Zjeździe wzięło udział 283 absolwentów rocznika 1952².

Wśród zaproszonych gości znaleźli się m. in. wiceminister sprawiedliwości dr Franciszek Rusek, wiceminister spraw wewnętrznych mgr Kazimierz Światała, przedstawiciel KW PZPR mgr Olgierd Samoliński, prezes Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu, mgr Stanisław Fornalik, prokurator wojewódzki mgr Antoni Hapon, przedstawiciel Rady Adwokackiej mgr Stanisław Gniatkowski, dziekan Wydziału Prawa UAM prof. dr Zbigniew Radwański, profesorowie i wykładowcy, przedstawiciele telewizji, prasy i radia.

Minutą ciszy uczczono pamięć zmarłych profesorów i kolegów.

Otwarcia Zjazdu dokonał i wygłosił przemówienie inauguracyjne doc. dr Adam Łopatka, który wskazał na rolę Zjazdu. Stwarza on okazję do odnowienia więzi absolwentów z Uczelnią, a z drugiej strony ma na celu odnowienie dawnych kontaktów koleżeńskich z okresu studiów. Rola absolwentów z rocznika 1952 jest szczególnie ważna. Był to rocznik, któremu przypadło studiować w okresie przeobrażania się naszego Uniwersytetu w uczelnię socjalistyczną. Absolwenci z 1952 rocznika tworzyli pełnowartościowe kadry, które zasiły aparat państwowy; zajmowali też oni odpowiedzialne stanowiska i obsadzali ważne placówki tego aparatu. Doc. Łopatka omówił także program obchodów 50-lecia istnienia Uniwersytetu w Poznaniu.

W imieniu władz Uczelni i nieobecnego w kraju rektora UAM, uczestników Zjazdu powitał dziekan Wydziału Prawa UAM prof. dr Zbigniew Radwański. Poinformował on uczestników Zjazdu o przeobrażeniach, jakie dokonały się na Wydziale Prawa od 1952 r. Przedstawił problematykę badawczą, jaką zajmują się obecnie pracownicy naukowcy Wydziału, jak też organizację procesów dydaktycznych na Wydziale, wskazując na szczególną rolę różnego typu studiów zaocznych (pięcioletniego Studium dla Pracujących, Zawodowego Studium Administracji i magisterskiego Studium Administracji). Dziekan zajął się też różnymi formami kontaktów absolwentów z Uczelnią; kontakty te ułatwiają organizowane przez Wydział Prawa UAM dwa podyplomowe studia, których otwarcie przewiduje się w najbliższym czasie.

Sesję naukową zainaugurował wykład prof. dr Alfonsa Klafkowskiego pt. Rola ONZ — *Karta Narodów Zjednoczonych a rzeczywistość*. Punktem wyjściowym referatu była analiza Karty ONZ i rola ONZ w świetle postanowień tej Karty. Prof. A. Klafkowski przeszedł następnie do konfrontacji praktyki z postanowieniami Karty ONZ. Stwierdził, iż ONZ nie jest — jak to niektórzy sądzą — ani organizacją ponadpaństwową, ani też nie stanowi podmiotu prawa międzynarodowego. Na tle wydarzeń w Wietnamie oraz na Bliskim Wschodzie autor referatu zastanawiał się nad rolą, jaką mogłaby odegrać ONZ w stosunkach międzynarodowych.

Obszerny referat pt. *Przedsiębiorstwo a zjednoczenie* wygłosił prof. dr Józef Górski. Autor nawiązał do zachodzących w życiu gospodarczym procesów decentralistycznych. Uzasadnił tezę, że zjednoczenie nie jest organem administracyjnym, lecz organizacją gospodarczą typu zrzeszeniowego. Swoje funkcje zjednoczenie powinno wykonywać nie w formach administracyjnych, lecz w drodze bodźców ekonomicznych, będąc z przedsiębiorstwami zainteresowanymi w ciągłych kontaktach. Fakt zgrupowania w zjednoczeniu nie może bowiem naruszać prawnie zastrzeżonej

² W 1952 r. ukończyło Wydział Prawa UP 428 absolwentów studiów czteroletnich i 246 absolwentów studiów trzyletnich.

samodzielności przedsiębiorstw. Referent postulował konieczność wdrażania do pracy zjednoczeń nowych form oddziaływania na przedsiębiorstwa, co będzie zgodne z przyjętymi w dyrektywach Partii i w aktach normatywnych zmianami w zakresie planowania i zarządzania gospodarką narodową.

Podobnie jak podczas I Zjazdu, również obecnie Komitet Organizacyjny przygotował i rozesłał ankietę do absolwentów z rocznika 1952, Chodziło o uzyskanie informacji o pracy zawodowej uczestników Zjazdu, warunkach materialnych, udziale w życiu społecznym itp. Wyniki ankiety opracował i przedstawił doc. dr Zbigniew Leoński. Ogromna większość uczestników ankiety pracuje w zawodzie zgodnym z wykształceniem (95,2%); 90% twierdzi, iż jest zadowolonych z wyboru zawodu prawnika. Wielu absolwentów pełni ważne i odpowiedzialne stanowiska: wśród absolwentów jest dwóch wiceministrów, ambasador, prezesi sądów wojewódzkich, prokuratorzy wojewódzcy, prezesi okręgowych komisji arbitrażowych, członkowie prezydiów rad wojewódzkich. Przeważa typ prawników sądowych. Funkcje radców prawnych pełni 24%, sędziów 18,52%, prokuratorów 15,6%, adwokatów 13,8%. Pracowników administracji państwowej jest tylko 12,6%. Większość (56,4%) odpowiadających na ankietę zamieszkuje w Poznaniu i województwie poznańskim; wszakże i w innych województwach jest sporo absolwentów z rocznika 1952 (np. w Warszawie i województwie warszawskim, pracuje 9% odpowiadających na ankietę). Warunki materialne absolwentów są dobre: prawie połowa (45,5%) zarabia miesięcznie 4—5 tys. zł. Większość odpowiadających na ankietę posiada dobre warunki mieszkaniowe (54% odpowiadających posiada 15 m² i więcej na osobę). 20,3% uczestników Zjazdu pozostaje w stanie wolnym, inni założyli już rodziny; dominują rodziny posiadające dwoje dzieci (40%). Absolwenci z rocznika 1952 są poważnie zaangażowani w życiu politycznym i społecznym, zajmują poważne stanowiska w aparacie partyjnym i organizacjach społecznych. Około 60% uczestników ankiety należy do organizacji partyjnych (PZPR — 55%, SD — 3,5%, ZSL — 1,2%). Wiele osób posiada odznaczenia 16,7% dwa lub więcej odznaczeń, a w tym wysokiej klasy krzyże Orderu Odrodzenia Polski, Odznaki Tysiąclecia, wyróżnienia dawane w poszczególnych resortach, jak wreszcie odznaczenia lokalne.

Po sesji naukowej odbył się wspólny obiad i wieczór towarzyski. Uczestnicy Zjazdu wskazywali na potrzebę utrzymywania kontaktów z Uczelnią oraz potrzebę zorganizowania następnego zjazdu koleżeńkiego.

Zbigniew Leoński

PRZEWÓD HABILITACYJNY DR ZOFII KULEJEWSKIEJ-TOPOLSKIEJ

W dniu 27 VI 1967 r. odbyło się na Wydziale Prawa UAM kolokwium habilitacyjne dr Zofii Kulejewskiej-Topolskiej, autorki pracy pt. *Struktura prawna aglomeracji osadniczej Poznania od XV do końca XVIII w.*

Dr Zofia Kulejewska-Topolska urodziła się w Krzepicach w dniu 25 I 1928 r. W 1947 r. ukończyła liceum w Częstochowie, a w 1951 r. studia prawnicze na Uniwersytecie Poznańskim. Od tego też czasu prowadzi pracę naukową i dydaktyczną przy Katedrze Historii Państwa i Prawa Polskiego tegoż Uniwersytetu, najpierw w charakterze asystenta, w końcu adiunkta. Dorobek naukowy habilitantki dotyczy problemów związanych z zagadnieniami ustroju miast w okresie feudalizmu. Tej problematyce poświęciła pracę doktorską pt. *Nowe lokacje miejskie w Wielkopolsce od XVI do końca XVIII w.* oraz kilka artykułów, ogłaszanych w Przeglądzie Zachodnim, Czasopiśmie Prawno-Historycznym i Roczniku Nadnoteckim.

Dyskusja, do której okazji dało kolokwium habilitacyjne, poruszyła szereg zagadnień, związanych z tematyką miejską dawnej Rzeczypospolitej. Na pytanie prof. dra Z. Kaczmarczyka, dotyczące zagadnienia stopnia zainteresowania się nauki ca-

dzieckiej sprawami miast znajdujących się dawniej w granicach Polski, dr Z. Kulejewska-Topolska odpowiedziała, że dotąd poważniejszych studiów w tym zakresie brakuje. Sformułowania odnoszące się do tych zagadnień są raczej rzadkie i dla polskiego czytelnika mało rewelacyjne.

Zagadnienie różnic między jurydykami a miastami istniejącymi obok miasta głównego, interesujące prof. dra J. Mazurkiewicza, omówiła dr Z. Kulejewska-Topolska wskazując na niepełny ustrój miejski jurydyk. Sam formularz dyplomatyczny odnajdywany w dokumentach jurydyk i miasteczek podkreśla ich odrębność. Skromny zasób źródeł miasteczek poznańskich Śródki czy Chwaliszewa utrudnia pełniejsze naświetlenie tej sprawy, z tego jednak, co się zachowało, widać jasno, że miały one w pełni charakter miejski.

Struktura miast pruskich do XVIII w. oraz problematyka różnic wyznaniowych i etnicznych w miastach, złożonych z rozmaitych przedmieść, miasteczek i jurydyk, zainteresowała prof. dra S. Herbsta. W odpowiedzi dr Z. Kulejewska-Topolska wskazała, że podobnie jak Poznań, Wrocław, Toruń, Warszawa, także Gdańsk składał się z kilku odrębnych miast. Był tu też aktualny problem jurydyk, konkurujących z miastem głównym, z którymi usiłowano walczyć wszelkimi możliwymi sposobami. Problem różnic etnicznych i wyznaniowych dostrzec można wyraźnie w Toruniu czy w Gdańsku. Bogatsze mieszczaństwo było tam z reguły niemieckie i protestanckie, podczas gdy tzw. partacze i rzemieślnicy tzw. „pośledniejszych” rzemiosł stanowili element polski, tj. katolicki. Wywoływało to liczne zawiści i niesnaski wśród mieszczan. Po wojnie północnej sytuacja w tym zakresie uległa pogorszeniu. Sprawy stosunków etnicznych i wyznaniowych w miastach należą do problematyki bardzo skomplikowanej.

Zagadnienie roli gospodarczej jurydyk oraz prawa w nich stosowanego poruszył doc. dr W. Maisel. Znaczenie ekonomiczne jurydyk było dość duże. Dały one szlachcie możliwość osiedlania się w mieście, pod warunkiem uiszczenia opłat i świadczeń zgodnie z prawem miejskim. Partacze popierani przez panów jurydyk przyczyniali się do wzrostu produkcji rzemieślniczej. W jurydykach mieszkało dużo ludności polskiej. Posługiwano się prawem niemieckim. Wydaje się jednak, że w okresie XVI—XVIII w. ani różnice etniczne, ani obcość prawa niemieckiego nie są już problemami pierwszorzędnymi.

Na pytanie prof. dra S. Waszaka o ewentualne różnice urbanistyczno-architektoniczne między miastem, miasteczkami, jurydykami czy przedmieściami dr Z. Kulejewska-Topolska odpowiedziała, że poznańskie miasteczka Chwaliszewo i Śródka miały zabudowę miejską. Przedmieścia znajdowały się za miastem. Zabudowywano je niezwartymi domami jednokondygnacyjnymi (np. Nowa Grobla — ulicówka). W jurydykach poznańskich mniej widać planowania przestrzennego niż np. w warszawskich.

Kolokwium habilitacyjne zakończyło się nadaniem przez Radę Wydziału dr Zofii Kulejewskiej-Topolskiej stopnia docenta z zakresu historii państwa i prawa polskiego.

Jerzy Walachowicz

SEMINARIUM W KATEDRZE PRAWA KARNEGO UAM

Z inicjatywy Zarządu Głównego ZPP, polskiej grupy Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Karnego (AIDP) odbyło się w dniu 11 I 1967 r., w Katedrze Prawa Karnego UAM w Poznaniu, seminarium poświęcone dyskusji nad referatem prof. dr Leszka Lernella pt. *Przestępstwa polegające na sprowadzeniu niebezpieczeństwa*. Referat prof. Lernella jest jednym z czterech, przygotowywanych w Polsce na Kongres AIDP, który ma się odbyć w lecie 1969 r.

Do udziału w seminarium zaproszeni zostali przedstawiciele katedr prawa karnego wszystkich uniwersytetów w kraju. W dyskusji głos zabrali (w nawiasach podajemy ważniejsze z omówionych zagadnień): prof. dr T. Cyprian (niezawinione spowodowanie stanu zagrożenia wywołanego postępowaniem technicznym); dr. E. Szwedek (zasada oportunisty w odniesieniu do przestępstw z narażenia); dr B. Kunicka-Michalska (przestępstwa polegające na zagrożeniu dóbr niematerialnych); dr A. Tobias (definicja przestępstw prowadzących do niebezpieczeństwa); dr L. Tyszkiewicz (konceptja odpowiedzialności za wywołanie zagrożenia, twórcy ruchu *defense sociale*, Gramatica); dr A. Ratajczak (racje merytoryczne, uzasadniające penalizację przestępstw prowadzących do zagrożenia). Wprowadzenia do dyskusji i jej podsumowania dokonał prof. dr L. Lernell.

A. T.